

Virsraksts: Kompensējamā nesaņemtā atalgojuma apmēra noteikšana prettiesiski no dienesta atvaļinātai amatpersonai; iestādei uzliekamais pienākums prettiesiski no dienesta atvaļinātas amatpersonas atjaunošanai dienestā

Tēze: Prettiesiski no dienesta atvaļinātai amatpersonai, novēršot administratīvā akta izpildes sekas, ir kompensējams tas, ko persona būtu nopelnījusi, ja netiktu prettiesiski atvaļināta no dienesta. Lai pareizi izlemtu nesaņemtās darba algas apmēru, ir jāvērtē arī tie tiesiski nozīmīgie fakti, kuri iestājušies pēc personas atvaļināšanas no dienesta un pieteikuma iesniegšanas tiesā. Tādējādi, atlīdzinot nesaņemto darbu algu sakarā ar prettiesisko atvaļināšanu, ir jāņem vērā pēc atvaļināšanas gūtie ienākumi, kurus no tā paša budžeta izmaksājis tas pats tiesību subjekts – Latvijas Republika

Tēze: Gadījumā, ja persona pati pēc atvaļināšanas ir uzsākusi dienestu kādā no Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, tiesai nav pamata uzlikt iestādei pienākumu atjaunot personas dienestā, jo persona jau atrodas dienestā. Tiesai šajā gadījumā ir pamats aprobežoties ar pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma izvērtējumu.

Tēze: Ņemot vērā dienesta vienotības principu, kas izpaužas visās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, tiesai, lemjot par prettiesiski atvaļinātās amatpersonas atjaunošanu dienestā, ir jālemj tikai par atjaunošanu dienestā, nenorādot konkrētu iestādi, kurā persona būtu atjaunojama dienestā. Tādējādi iestādei tiktu atstāta izvēles brīvība sameklēt personai piemērotāko amata vietu (pēc iespējas, kas pielīdzināma amatam, ko persona ieņēma pirms atvaļināšanas) jebkurā no Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē.

**Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
2011.gada 8.jūlija
SPRIEDUMS
Lieta Nr. A42947609
SKA – 426/2011**

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese L.Slica
senatore V.Kakste
senatore R.Vīduša

piedaloties pieteicējam V.B.,
atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts policijas pārstāvei Inetai Zvaigznei-Taraškevičai un Iekšlietu ministrijas pārstāvei Nataļjai Kiškelei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz V.B. pieteikumu par Iekšlietu ministrijas 2009.gada 3.augusta lēmuma Nr.148 atcelšanu, sakarā ar V.B. un Iekšlietu ministrijas kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 30.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts policija ar 2009.gada 11.jūnija lēmumu Nr.455 atvaļināja kapteini V.B. no dienesta sakarā ar amatpersonu skaita samazināšanu, pamatojoties uz Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma (turpmāk – Dienesta gaitas likums) 47.panta pirmās daļas 6.punktu.

Izskatījusi pieteicēja iesniegumu, Iekšlietu ministrija ar 2009.gada 3.augusta lēmumu Nr.148 atstāja Valsts policijas lēmumu negrozītu. Iekšlietu ministrijas lēmums pamatots ar to, ka 2009.gada 26.maijā notika Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa vērtēšanas komisijas sēde, kurā tika vērtēti Kārtības policijas nodaļas inspektori ar pienākumu veikt pirmstiesas izmeklēšanu. Pēc vērtēšanas rezultātiem pieteicējam bija zemākais vērtējums.

[2] Pieteicējs pārsūdzēja Administratīvajā rajona tiesā Iekšlietu ministrijas lēmumu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 17.marta spriedumu pieteikums apmierināts, Iekšlietu ministrijas lēmums atzīts par prettiesisku, Valsts policijai noteikts pienākums atjaunot pieteicēju dienestā Valsts policijā, kā arī atbildētājam noteikts pienākums izmaksāt pieteicējam samaksu par piespiedu darba kavējumu vidējās izpeļņas apmērā par laiku no 2009.gada 1.jūlija līdz atjaunošanas dienestā dienai.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Iekšlietu ministrijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2010.gada 30.decembra spriedumu apmierināja pieteikumu, atzina par prettiesisku Iekšlietu ministrijas lēmumu, uzlika pienākumu Valsts policijai atjaunot pieteicēju dienestā un uzlika pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam nesāņemto atalgojumu, kas nosakāms kā starpība starp Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa Kārtības policijas nodaļas inspektora ar dienesta pakāpi, kas ir atbilstoša pieteicēja dienesta pakāpei atvaļināšanas brīdī, vidējo mēneša izpeļņu un pieteicēja vidējo mēneša izpeļņu dienestā Ieslodzījumu vietu pārvaldē, par laika periodu no 2009.gada 30.jūnija līdz atjaunošanai dienestā dienai.

Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs ticis vērtēts atbilstoši tādu amata pienākumu pildīšanai un profesionālajām spējām, kas viņam bija jāpilda un jāpielieto, veicot vecākā inspektora amata pienākumus, atbilstoši iecirkņa Kārtības policijas nodaļas Operatīvās vadības grupas vecākā inspektora amata aprakstā noteiktajam. Tādējādi pieteicējs ticis vērtēts, ņemot vērā tādu amata pienākumu izpildi, ko viņš bija veicis iepriekš vecākā inspektora amatā.

Līdz ar to pārsūdzētais lēmums, ciktāl tas noteica, ka salīdzinājumā ar citām amatpersonām iecirknī tieši pieteicējs atbilstoši viņa profesionālā dienesta pienākumu izpildes rezultātu vērtēšanai būtu atvaļināms no dienesta amatu skaita samazināšanas dēļ, ir pareizs un pamatots.

[4.2] Lēmums pamatots ar Dienesta gaitas likuma 47.panta pirmās daļas 6.punktu, kas paredz, ka amatpersonu atvaļina no dienesta sakarā ar iestādes vai amatpersonas amata likvidāciju vai amatpersonu skaita samazināšanu. Kā izriet no pārsūdzētā lēmuma pamatojuma, konkrētajā gadījumā pieteicējs ir atvaļināts sakarā ar amatpersonu skaita samazināšanu.

Minētā tiesību norma piemērojama tā, lai sasniegtu Dienesta gaitas likuma 1.pantā un 3.panta pirmajā daļā norādīto vērtību – vienotu, stabilu un efektīvu dienestu. Atbilstoši Dienesta gaitas likumam dienesta vienotības princips izpaužas visās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Tādēļ iestādes vai amatpersonas amata likvidācijas vai amatpersonu skaita samazināšanas gadījumā iestādei ir pienākums pārbaudīt visa dienesta ietvaros, vai pastāv brīva amata vieta.

[4.3] Konkrētajā situācijā, samazinot vienu inspektora vietu Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Rīgas Zemgales iecirkņa Kārtības policijas nodaļā un atvaļinot pieteicēju no dienesta, nepiedāvājot viņam citu vakantu amatu dienestā, iestādei ir rīcības brīvība attiecībā uz izvēli, kuras no vairākām amatpersonām atvaļināt un vai piedāvāt amatpersonai, kuras amats tiek samazināts, citu vakanto amata vietu iestādē.

[4.4] Ievērojot to, ka pieteicējs no 2009.gada 1.septembra ir pieņemts dienestā Ieslodzījuma vietu pārvaldē, nosakot nesaņemtā atalgojuma apmēru, ir ņemams vērā arī pieteicēja šajā laikā faktiski saņemtais atalgojums par dienesta pienākumu veikšanu. Jāņem vērā arī apstākļi, ka ekonomiskās krīzes apstākļos valsts amatpersonu algas tika samazinātas.

Tādējādi atlīdzības apmērs nosakāms kā starpība starp vidējo mēneša izpeļņu (amatālga ar piemaksu par dienesta pakāpi un atbilstošām kompensācijām), kas noteikta atbilstošajam amatam (ar dienesta pakāpi, kas atbilstoša pieteicēja dienesta pakāpei), ko pieteicējs ieņēma Valsts policijā pirms viņa atvaļināšanas no dienesta (Iecirkņa Kārtības policijas nodaļas inspektors), un pieteicēja vidējo mēneša izpeļņu dienestā Ieslodzījumu vietu pārvaldē. Savukārt par periodu, kamēr pieteicējs neatradās jaunās dienesta attiecībās, atlīdzības apmērs mēnesī nosakāms vidējās mēneša izpeļņas apmērā atbilstoši pieteicēja iepriekšējai amata atlīdzībai Valsts policijā. Atlīdzinājums pieteicējam ir izmaksājams par laika periodu no 2009.gada 30.jūnija līdz dienai, kad pieteicējs tiks atjaunots dienestā.

[5] Pieteicējs par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt daļā par nesaņemtā atalgojuma atlīdzību. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepamatoti pieteicēja nesaņemto atalgojumu noteikusi kā starpību starp vidējo mēneša izpeļņu attiecīgajā dienestā Valsts policijā un vidējo mēneša izpeļņu pieteicēja pašreizējā dienestā. Pieteicēja ieskatā, tiesa nepamatoti piemērojusi Darba likuma 126.panta otro daļu, kaut gan vajadzēja piemērot minētā panta pirmo daļu, uzliekot pienākumu izmaksāt pieteicējam vidējo mēneša izpeļņu par piespiedu darba kavēšanu. Kasācijas sūdzībā lūgts arī uzlikt pienākumu izmaksāt pieteicējam pabalstu sakarā ar bērna piedzimšanu.

[6] Iekšlietu ministrija ir iesniegusi kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, lūdzot spriedumu atcelt pilnībā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Iekšlietu ministrija kā augstāka iestāde tikai izvērtēja Valsts policijas lēmumu, kas jau bija stājies spēkā, tā nepieņēma lēmumu par pieteicēja atvaļināšanu no dienesta. Tiesa nepamatoti Iekšlietu ministrijai pārmetusi citu vakanto vietu nepiedāvāšanu pieteicējam. Iekšlietu ministrija var tikai pārbaudīt zemākas iestādes lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, nevis dot tiešus rīkojumus. Tiesa nepamatoti vērtējusi Iekšlietu ministrijas, nevis Valsts policijas rīcības brīvības izmantošanu.

[6.2] Izvērtējot iestādes rīcības brīvības izmantošanu, tiesa nav ņēmusi vērā vairākus apsvērumus. Konkrētajos krīzes apstākļos pieteicējam nelabvēlīga administratīvā akta izdošana bija pamatota un samērīga. Turklāt vienas iestādes vadītājam nav tiesību pieņemt lēmumu par citas iestādes brīvo amata vietu piedāvāšanu atvaļināmai amatpersonai, kā arī piespiest citas iestādes vadītāju pieņemt dienestā konkrētu personu.

Vakanta amata esība nenozīmē, ka persona tiks tajā nodarbināta. Apstākļi, ka pieteicējs tika pieņemts citā dienestā 2009.gada septembrī, nenozīmē, ka tas būtu noticis 2009.gada jūlijā, kad pieteicējs tika atvaļināts, jo šajā laikā sakarā ar atalgojuma samazināšanu daudzi atvaļinājās.

Turklāt, ja pieteicējs netiktu atvaļināts no dienesta Valsts policijā ar 2009.gada 1.jūliju, netiktu sasniegts iestādei noteiktais uzdevums samazināt iestādes izdevumus un nodarbināto amatpersonu skaitu.

No tā, ka persona par atvaļināšanu no dienesta tiek brīdināta 30 dienas iepriekš, izriet, ka persona pati var aktīvi interesēties par iespēju turpināt dienestu citā iestādē.

[7] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību pieteicējs norāda, ka nepiekrīt Iekšlietu ministrijas kasācijas sūdzībai. Papildus norādīts, ka apgabaltiesa nepamatoti secināja, ka pieteicējs ticis vērtēts, ņemot vērā tādu amata pienākumu izpildi, ko viņš bija veicis iepriekš vecākā inspektora amatā. Liecinieku liecības par amatpersonu vērtēšanas procesu ir pretrunīgas un nepatiesas.

[8] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja kasācijas sūdzību, bet iestāžu pārstāves to neatzina. Iekšlietu ministrijas pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, bet pieteicējs to neatzina.

Motīvu daļa

[9] Iekšlietu ministrija kasācijas sūdzībā, atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma 81.panta pirmo daļu, Valsts pārvaldes likuma 7.panta trešo un piekto daļu, Ministru kabineta 2005.gada 18.janvāra noteikumu Nr.46 „Valsts policijas nolikums” 1.punktu, norāda, ka tiesa kļūdaini ir vērtējusi Iekšlietu ministrijas nevis Valsts policijas rīcības brīvības izmantošanu attiecībā uz iespēju pieteicējam turpināt dienesta pienākumus citā amatā vai citā iestādē.

Administratīvā procesa likuma 81.panta pirmā daļa noteic, ka augstāka iestāde izskata lietu vēlreiz pēc būtības kopumā vai tajā daļā, uz kuru attiecas iesniedzēja iebildumi. Augstāka iestāde, pieņemot lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu, citastarp ievēro Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikto formu, kādā tiek īstenota padotība pār zemāku iestādi, kā arī apstrīdētā administratīvā akta veidu (65.pants).

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta trešā daļa paredz, ka padotība tiek īstenota pakļautības un pārraudzības formā. Saskaņā ar panta piekto daļu pārraudzība nozīmē augstākas iestādes vai amatpersonas tiesības pārbaudīt zemākas iestādes vai amatpersonas lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu, kā arī prettiesiskas bezdarbības gadījumā dot rīkojumu pieņemt lēmumu.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2005.gada 18.janvāra noteikumu Nr.46 „Valsts policijas nolikums” 1.punktu Valsts policija ir iekšlietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde.

Padotība nozīmē, ka augstāka iestāde noteiktā apjomā (atšķirīgi pakļautības un pārraudzības gadījumā) var virzīt un kontrolēt zemākas iestādes darbu (dot rīkojumus, pārbaudīt pieņemtos lēmumus). Valsts pārvaldes iestāžu padotība tādējādi ļauj īstenot valsts pārvaldes iekšēju kontroles mehānismu (*sk. Senāta 2010.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-48/2010 10.punktu*). Pārraudzības gadījumā augstākas iestādes kompetencē ir pārbaudīt zemākas iestādes lēmuma tiesiskumu un atcelt prettiesisku lēmumu.

Administratīvā procesa likuma 76.panta trešā daļa noteic, ka administratīvā akta apstrīdēšana ir sākotnējās administratīvās lietas turpinājums, savukārt likuma 81.panta piektā daļa noteic, ka apstrīdētais administratīvais akts iegūst savu galīgo noformējumu tādā veidā, kādā tas noformēts lēmumā par apstrīdēto administratīvo aktu.

No tā izriet, ka visās administratīvā procesa stadijās pieņemto lēmumu kopums uzskatāms par vienu administratīvo aktu, par noteicošo uzskatot pēdējā institūcijā pieņemto formulējumu. Tiesai parasti jāvērtē iestādes procesa pēdējā (apstrīdēšanas) stadijā pieņemtais lēmums, vērtējot nevis atsevišķi katras instances rīcība vai lēmumu, bet gan visu procesu kopumā.

Ievērojot minēto, Senāts atzīts, ka apgabaltiesa pamatoti ir spriedusi par pārsūdzētā Iekšlietu ministrijas lēmuma tiesiskumu.

[10] Dienesta gaitas likuma 47.panta pirmās daļas 6.punkts noteic, ka amatpersonu atvaļina no dienesta sakarā ar iestādes vai amatpersonas amata likvidāciju vai amatpersonu skaita samazināšanu. Likuma 12.panta pirmās daļas 5.punkts paredz, ka amatpersonu citā vakantā amatā tajā pašā vai citā iestādē, ievērojot likuma 9.panta otrajā daļā noteikto, var

pārcelt, likvidējot amatu vai struktūrvienību (iestādi) vai to reorganizējot. Šādai pārceļšanai nepieciešama amatpersonas piekrišana.

Senāts savā judikatūrā ir atzinis, ka likuma 12.panta pirmās daļas 5.punkts nedod amatpersonai subjektīvās tiesības prasīt savu pārceļšanu (*sk. Senāta 2009.gada 15.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-751/2009 15.punktu*).

Taču vienlaikus, iztulkojot Dienesta gaitas likuma 47.panta pirmās daļas 6.punktu, Senāts norādījis, ka tā piemērojama tā, lai sasniegtu Dienesta gaitas likuma 1.pantā un 3.panta pirmajā daļā norādīto vērtību – vienotu, stabilu un efektīvu dienestu. Senāts atzinis, ka atbilstoši Dienesta gaitas likumam dienesta vienotības princips izpaužas visās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Tādēļ iestādes vai amatpersonas amata likvidācijas vai amatpersonu skaita samazināšanas gadījumā iestādei ir pienākums pārbaudīt visa dienesta ietvaros, vai pastāv brīva amata vieta (*sk. Senāta 2010.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-381/2010 13.punktu, 2010.gada 28.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-632/2010 8.punktu*). Dienesta gaitas likums nenoteic tuvāk, cik un kādas tieši brīvas amata vietas piedāvājas. Tātad te iestādei ir plaša rīcības brīvība.

Izskatāmajā lietā apgabaltiesa ir pārbaudījusi, vai iestāde pārliecinājās par brīvu amata vietu esību citā Iekšlietu ministrijas sistēmas vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes iestādē un vai apsvēra tai piešķirtās rīcības brīvības izmantošanu. Apgabaltiesa no Valsts policijas un Ieslodzījuma vietu pārvaldes sniegtās informācijas konstatēja, ka 2009.gada 30.jūnijā Valsts policijā bija vakantas 424 amata vienības un Ieslodzījuma vietu pārvaldē – 2009.gada 1.jūnijā 228 vakantas štata vietas, taču pieteicējam nav tikusi piedāvāta cita amata vieta. Ņemot vērā minēto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa pareizi atzinusi, ka iestādei bija jāatpazīst rīcības brīvība. Tā kā rīcības brīvība netika atpazīta, tā kļūdaini netika izmantota, līdz ar to Iekšlietu ministrijas lēmums pamatoti tika atzīts par prettiesisku. Apgabaltiesas sprieduma pamatojums un secinājumi atbilst Senāta judikatūras atziņām.

[11] Kasācijas sūdzībā Iekšlietu ministrija norāda, ka būtiska nozīme ir Valsts pārvaldes iekārtas likuma 17.pantā noteiktajam, ka tiešās pārvaldes iestādes vadītājs nodrošina iestādes funkciju pildīšanu, vada iestādes administratīvo darbu, pārvalda iestādes finansu, personāla un citus resursus. Tādējādi vienas iestādes vadītājam nav tiesiska pamata pieņemt lēmumu par citas Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādes vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes brīvo amata vietu piedāvāšanu amatpersonai, kas tiek atvaļināta no dienesta viņa vadītājā iestādē. Tikai katras valsts pārvaldes iestādes vadītāja kompetencē ietilpst lēmuma pieņemšana par nodarbināto personu skaitu iestādē, un vakanto vietu esības fakts nenozīmē, ka iestāde finansiālu apsvērumu dēļ var atļauties šajā amatā nodarbināt kādu personu.

Senāts minēto kasācijas sūdzības argumentu uzskata par nepamatotu tālāk minēto apsvērumu dēļ.

Senāts jau iepriekš ir norādījis, ka dienesta vienotības principa īstenošanas mehānisms paredzēts Dienesta gaitas likuma 12.pantā. Tā pirmajā daļā noteikts, ka amatpersonu citā vakantā amatā tajā pašā vai citā Iekšlietu ministrijas sistēmas vai Ieslodzījuma vietu pārvaldes iestādē, ievērojot dienesta pakāpei nepieciešamo izglītību, var pārcelt:

- 1) dienesta interesēs uz noteiktu laiku, lai nodrošinātu efektīvu dienesta pienākumu izpildi, kā arī veicinātu amatpersonas kvalifikācijas paaugstināšanu;
- 2) dienesta interesēs uz nenoteiktu laiku, lai nodrošinātu efektīvu dienesta pienākumu izpildi, kā arī veicinātu amatpersonas kvalifikācijas paaugstināšanu;
- 3) pēc pašas vēlēšanās;
- 4) sakarā ar neatbilstību amatam;
- 5) likvidējot amatu vai struktūrvienību (iestādi) vai to reorganizējot.

No šo gadījumu uzskaitījuma redzams, ka likumā iekļauts pamatprincips, ka dienesta personas pēc iespējas saglabājamā dienestā, lai nodrošinātu efektīvu dienesta pienākumu izpildi. Uz to jo īpaši spilgti norāda 4.punktā noteiktais, ka dienesta personu uz citu iestādi vai amatu var pārcelt pat tad, ja dienesta persona neatbilst savam amatam, bet ir redzams, ka

dienesta persona efektīvāk var izpildīt citus amata pienākumus. Efektīvai dienesta resursu – personāla izmantošanas jēgai pretēja situācija ir tad, ja viena iestāde personālu atbrīvo dienesta personu skaita samazināšanas dēļ, bet cita iestāde jaunas un nepieredzējušas amatpersonas aicina dienestā. Tas novēršams, ja efektīvi tiek piemērots dienesta vienotības princips (*sk. Senāta 2010.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-381/2010 11.punktu*).

Dienesta gaitas likuma 12.panta trešā daļa noteic, ka lēmumu par amatpersonas pārcelšanu citā amatā tajā pašā iestādē pieņem iestādes vadītājs vai viņa pilnvarota amatpersona, citā iestādē Iekšlietu ministrijas sistēmā — iekšlietu ministrs. Pārceļot amatpersonu citā amatā no Iekšlietu ministrijas sistēmas uz Ieslodzījuma vietu pārvaldi vai no Ieslodzījuma vietu pārvaldes uz Iekšlietu ministrijas sistēmu, lēmumu par pārcelšanu pieņem ministrs, uz kura padotībā esošo iestādi amatpersonu pārceļ. Panta piektā daļa paredz, ka, pārceļot amatpersonu uz citu iestādi, izvērtē arī tās iestādes vadītāja viedokli, no kuras un uz kuru amatpersonu paredzēts pārcelt.

Tātad Dienesta gaitas likuma 12.panta trešā daļa paredz attiecīgās augstākās amatpersonas – ministra kompetenci dienesta vienotības nodrošināšanā, un to pastiprina ministra politiskā atbildība par tā pārziņā nodoto jomu (*sk. Senāta 2010.gada 28.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-381/2010 12.punktu*). No minētā secināms, ka likumā ir iestrādāts tiesiskais mehānisms, kā amatpersona vienotā dienesta ietvaros var tikt pārcelta no vienas iestādes uz citu. Tieši attiecīgās ministrijas ministra nevis iestādes vadītāja kompetencē ir pieņemt lēmumu par pārcelšanu, izvērtējot iestāžu vadītāju viedokli.

[12] Pieteikuma priekšmets izskatāmajā lietā ir pieteicējam nelabvēlīga administratīvā akta atcelšana. Šādu prasījumu ir izskatījusi pirmās instances tiesa, apmierinot pieteikumu, proti, atzīstot Iekšlietu ministrijas lēmumu par prettiesisku un uzdodot iestādei novērst administratīvā akta izpildes sekas – atjaunot pieteicēju dienestā Valsts policijā un izmaksāt samaksu par piespiedu darba kavējumu. Savukārt apgabaltiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 94.panta pirmās daļas 1.punktu, kas noteic, ja zaudējumus nodarījusi tiešās pārvaldes iestāde, atlīdzinājumu prasa no Latvijas Republikas, atzinusi, ka, ņemot vērā, ka pieteicējs ir ticis atvaļināts no dienesta prettiesiski, pamatots ir pieteicēja prasījums par atlīdzinājumu nesaņemtā atalgojuma apmērā.

Administratīvā procesa likuma 253.panta otrā daļā paredz, ja nepieciešams, it īpaši ja pirms administratīvā akta atcelšanas vai atzīšanas par spēkā neesošu uzsākta tā izpilde, tiesa spriedumā norāda, kādā veidā iestādei jānovērš uzsāktās izpildes sekas, un uzdod iestādei šajā nolūkā noteiktā termiņā veikt konkrētas darbības.

Tiesību norma paredz, ka, lemjot par izpildes seku novēršanu, tiesa uzdod iestādei noteiktā termiņā veikt konkrētas darbības. Tātad tiesai konkrētai iestādei, kuras izdots administratīvais akts ir atzīts par prettiesisku, ir jāuzdod veikt ar izpildes seku novēršanu saistītās darbības. Lietās, kas saistītas ar atvaļināšanu no dienesta, atzīstot, ka atvaļināšana no dienesta bijusi prettiesiska, izpildes seku novēršana var ietvert gan personas atjaunošanu dienestā (ja personas vēlas atjaunošanu dienestā), gan nesaņemtās darba algas atlīdzināšanu.

Jautājums par uzsāktās izpildes seku novēršanu tiesai ir jāapsver jebkurā gadījumā. Turklāt atjaunošana dienestā un nesaņemtās algas atlīdzināšana ir jāskata kā izpildes seku novēršana, savukārt prasījums par atlīdzinājumu ir izskatāms tajos gadījumos, kad šādu prasījumu ir izteicis pieteicējs.

Šajā lietā prasītais ir aptverts ar administratīvā akta seku novēršanu un tādēļ nav vērtējams kā prasījums par zaudējumu vai kaitējuma atlīdzināšanu. Apgabaltiesa nepareizi kvalificējusi to kā atsevišķu prasījumu un vērtējusi tā pamatotību pēc zaudējumu atlīdzināšanas kritērijiem.

[13] Senāta ieskatā, ņemot vērā dienesta vienotības principu, kas izpaužas visās Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, tiesai, lemjot par prettiesiski atvaļinātās amatpersonas atjaunošanu dienestā, ir jālemj tikai par atjaunošanu dienestā,

nenorādot konkrētu iestādi, kurā persona būtu atjaunojama dienestā. Tādējādi iestādei tiktu atstāta izvēles brīvība sameklēt personai piemērotāko amata vietu (pēc iespējas, kas pielīdzināma amatam, ko persona ieņēma pirms atvaļināšanas) jebkurā no Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē.

Izskatāmajā lietā apgabaltiesa ir uzlikusi pienākumu Valsts policijai atjaunot pieteicēju dienestā, neņemot vērā faktu, ka pieteicējs šobrīd ir dienestā Ieslodzījuma vietu pārvaldē.

Senāta ieskatā, gadījumā, ja persona pati pēc atvaļināšanas ir uzsākusi dienestu kādā no Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādēs un Ieslodzījuma vietu pārvaldē, tiesai nav pamata uzlikt iestādei pienākumu atjaunot personas dienestā, jo persona jau atrodas dienestā. Tiesai šajā gadījumā ir pamats aprobežoties ar pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma izvērtējumu.

[14] Pieteicējs kasācijas sūdzībā norāda, ka tiesa nepamatoti pieteicēja nesaņemto atalgojumu noteikusi kā starpību starp vidējo mēneša izpeļņu attiecīgajā dienestā Valsts policijā un vidējo mēneša izpeļņu pieteicēja pašreizējā dienestā Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Pieteicēja ieskatā, tiesa nepamatoti piemērojusi Darba likuma 126.panta otro daļu, kaut gan vajadzēja piemērot minētā panta pirmo daļu, uzliekot pienākumu izmaksāt pieteicējam vidējo mēneša izpeļņu par darba piespiedu kavēšanu.

Senāts norāda, ka apgabaltiesa nav pamatojusi spriedumu ar pieteicēja norādītajām tiesību normām – Darba likuma 126.panta pirmo un otro daļu.

Senāts konstatē, ka apgabaltiesas sprieduma rezolutīvā daļa neatbilst motīvu daļai jautājumā par atlīdzinājuma apmēru. Taču minētais apstāklim neietekmē spriedumu vērtējumu, ņemot vērā tālāk minētos apsvērumus.

Prettiesiski no dienesta atvaļinātai amatpersonai, novēršot administratīvā akta izpildes sekas, būtu kompensējams tas, ko persona būtu nopelnījusi, ja netiktu prettiesiski atvaļināta no dienesta. Lai pareizi izlemtu nesaņemtās darba algas apmēru, ir jāvērtē arī tie tiesiski nozīmīgie fakti, kuri iestājušies pēc personas atvaļināšanas no dienesta un pieteikuma iesniegšanas tiesā.

Atlīdzinot nesaņemto darbu algu sakarā ar prettiesisko atvaļināšanu, ir jāņem vērā pieteicēja pēc atvaļināšanas gūtie ienākumi, kurus no tā paša budžeta izmaksājis tas pats tiesību subjekts – Latvijas Republika (*sk. Senāta 2011.gada 1.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-407/2011 10.punktu*).

Pirmkārt, pieteicējs tika atvaļināts no dienesta sakarā ar amatpersonu skaita samazināšanu. Līdz ar to viņam, pamatojoties uz Dienesta gaitas likuma 37.panta septīto daļu, tika izmaksāts atvaļināšanas pabalsts mēneša vidējās izpeļņas apmērā. Šis pabalsts ir viena no Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu amatpersonām tobrīd likumā paredzētajām sociālajām garantijām, kuras izmaksas priekšnoteikums ir atvaļināšana. Līdz ar to, ja persona netiktu atvaļināta, tā nesaņemtu pabalstu, bet gan no tā paša budžeta turpinātu saņemt algu.

Otrkārt, nevar ignorēt apstākli, ka pieteicējs no 2009.gada 1.septembra atrodas dienestā Ieslodzījuma vietu pārvaldē. Arī šie ienākumi nebūtu radušies un, no otras puses, nebūtu izmaksāti no valsts budžeta, ja nebūtu prettiesiskā lēmuma par pieteicēja atvaļināšanu no dienesta.

Treškārt, kā pamatoti norāda Iekšlietu ministrija, 2009.gadā atalgojums visā valsts pārvaldē būtiski mainījās. Tām amatpersonām, kuras netika atlaistas, ienākumi tika samazināti. Līdz ar to ir jāapsver, vai pieteicējs, ja netiktu atvaļināts no dienesta, būtu saņēmis atalgojumu tādā pašā apmērā kā līdz tam. Ja tiek konstatēts cits atalgojuma apmērs, tas ir jāņem vērā, nosakot atlīdzināmā atalgojuma apmēru (*sk. Senāta 2011.gada 1.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-407/2011 10.punktu*).

[15] Pieteicējs kasācijas sūdzībā izteicis lūgumu uzlikt pienākumu atbildētājam izmaksāt pieteicējam pabalstu bērna piedzimšanas gadījumā (bērns dzimis 2009.gada 23.jūlijā), ko pieteicējam būtu bijusi iespēja pieprasīt, ja viņš nebūtu bijis prettiesiski atvaļināts.

Dienesta gaitas likuma 37.panta otrā daļa (*bija spēkā līdz 2010.gada 1.janvārim*) paredzēja, ka amatpersona bērna piedzimšanas gadījumā saņem vienreizēju pabalstu sešu mēnešu amatalgu apmērā.

Ministru kabineta 2009.gada 27.janvāra noteikumu Nr.84 „Noteikumi par pabalstiem un kompensācijām Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un Ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonām ar speciālajām dienesta pakāpēm” (*spēkā līdz 2010.gada 30.jūnijam*) 22.punkts paredzēja, lai amatpersona saņemtu bērna piedzimšanas pabalstu, viņa gada laikā pēc bērna piedzimšanas iesniedz attiecīgās iestādes vadītājam vai viņa pilnvarotai amatpersonai iesniegumu par pabalsta piešķiršanu un bērna dzimšanas apliecības kopiju.

Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma pārejas noteikumu 7.punkta 1.apakšpunktu noteic, ka amatpersonai (darbiniekam), kurai līdz 2010.gada 1.janvārim normatīvajos aktos vai darba līgumā (koplīgumā) bija paredzētas tiesības saņemt bērna piedzimšanas pabalstu, to izmaksā gadījumā, ja bērns piedzimis līdz 2010.gada 3.novembrim, un šā pabalsta apmērs nedrīkst pārsniegt divas mēnešalgas par katru bērnu, turklāt nedrīkst pārsniegt 1000 latu par katru bērnu.

Ministru kabineta 2010.gada 21.jūnija noteikumu Nr.565 „Noteikumi par valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku sociālajām garantijām” (*spēkā no 2009.gada 30.jūnija*) 106.punkts noteic, ka bērna piedzimšanas pabalstu izmaksā, ja bērns piedzimis 306 dienu laikā pēc Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma spēkā stāšanās dienas, un aprēķina no mēnešalgas, kas amatpersonai (darbiniekam) bija noteikta bērna piedzimšanas dienā. Saskaņā ar noteikumu 107.punktu, lai amatpersona (darbinieks) saņemtu bērna piedzimšanas pabalstu, viņa gada laikā pēc bērna piedzimšanas iesniedz attiecīgās institūcijas vadītājam vai viņa pilnvarotai amatpersonai iesniegumu par pabalsta piešķiršanu.

No minētajām tiesību normām secināms, ka pieteicējam, ja viņš atrastos dienestā, būtu bijusi iespēja iesniegt iesniegumu par pabalsta piešķiršanu. Vienlaikus Senāts norāda, ka pabalsta izmaksa kā tāda un tās apmērs izskatāmajā gadījumā būtu bijis atkarīga no tā, vai personas vērstos ar iesniegumu iestādē un, ņemot vērā, ka mainījies tiesiskais regulējums, pabalsta apmērs būtu bijis atkarīgs no tā, kad persona būtu izmantojusi savas tiesības gada laikā pieprasīt pabalstu.

Ievērojot minēto, Senāts uzskata, ka, lemjot par administratīvā akta izpildes seku novēršanu, nav pamata par prettiesiskā administratīvā akta tiešajām sekām uzskatīt nesaņemto pabalstu bērna piedzimšanas gadījumā, kā tas ir attiecībā uz nesaņemto darba algu, kas pieteicējam pienāktos jebkurā gadījumā, ja dienesta attiecības netiktu pārtrauktas. Iespēja saņemt pabalstu vērtējama kā no prettiesiskā administratīvā akta izrietošas netiešās sekas, kuras nav vērtējamas Administratīvā procesa likuma 253.panta otrās daļas ietvaros. Senāta ieskatā, tiesas spriedums, ar kuru pieteicēja atvaļināšana tiktu atzīta par prettiesisku, būtu pamats pieteicējam vērsties iestādē ar iesniegumu par pabalsta izmaksu.

[16] Ievērojot iepriekš teikto, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2010.gada 30.decembra spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja tiesnese
Senatore
Senatore

L.Slica
V.Kakste
R.Vīduša